№ 198 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 11 1908 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 11 № 198

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Բաժանորդագրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Տեղ. հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Հասցէ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի ծրագրի առիթով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տպագրված երգերը. Ընտանեկան կրթութիւնը Ռուսիայում. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պարսկաստանի անցքերը. Ինչ է կատարվում Մակեդոնիայում. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Մի գրական նորութիւն.

ՄԻ ԾՐԱԳՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

Ամեն անգամ, երբ խնդիր է առաջ գալիս որ և է արհեստի կամ արդիւնագործութեան զարգացման բարելաւման մասին, խնդրի առաջարկը է գալիս և այս հարցը՝ թէ ո՞րտեղից պէտք է հայթայթել բարելաւումներ անելու համար անհրաժեշտ դրամական միջոցները։ Այդ հարցը ծանր դժուարութիւններից է հանդիսանում գործնական կեանքի մէջ և երկար ժամանակով յետաձգվում։

Այդ տեսակ խնդիր է և մեր գինեգործութեան բարելաւման հարցը, որ տասնեակ տարիներ շարունակ դրված է մեր հասարակութեան առաջ և մինչև այժմ չէ ստացել բաւարարութիւն։ Որոշված են միջոցներ գինիները հետազօտելու, նորանոր նշանակելու, գինու խարդախութիւնների դէմ կռւելու, գինեգործութիւնը բարելաւելու համար։

Ֆինանսների մինիստրութիւնը, պատրաստ լինելով գինեգործութեան բարելաւումը, մի քանի անգամ առաջարկել է ակցիզ դնել գինու վրա և ստացված փողով միջոցներ ձեռք բերել ծրագրած նպատակները իրագործելու համար։ Սակայն թէ գործնական գինեգործները, թէ Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը և թէ առհասարակ այգեգործութեան խնդիրներով զբաղված անձինք հակառակ են ակցիզի մտցնելուն, համարելով այդպիսի մի ներմուծում շատ վտանգաւոր մեր գինեգործութեան զարգացման համար։

Այժմ սկսում է մշակվել մի նոր ծրագիր, որ նպատակ ունի նիւթական միջոցներ ժողովել առանց ակցիզի դիմելու և մի և նոյն ժամանակ գինեգործութեան բարելաւման հարցերը յանձնել իրանց՝ գինեգործներին։ Այդ ծրագրով կազմվում են գինեգործներից և այգետէրերից այնպիսի համախմբութիւններ, ինչպէս են նաւթագործների, մետաղագործների կամ Զանգեզուրի հանքագործների ժողովները, որոնք մեծ իրաւունքներ և արտօնութիւններ ունեն կարգադրելու իրանց արդիւնագործութեան վերաբերեալ գործերը և տուրքեր սահմանել այն հիմունքներով, որոնք կարող են նպատակայարմար լինել թէ տուրք վճարողների և թէ տուրք ժողովողների համար։

Այդ ծրագիրը շուտով քննութեան առարկայ պէտք է լինի թէ Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան և թէ երկրագործութեան և ֆինանսների մինիստրութեան մէջ։ Եղած ծրագիրներից դա աւելի աջողն է։ Ցանկալի է, որ գինեգործները և այգեգործները յայտնէին իրանց կարծիքները նրա մասին և նպաստէին նրա բազմակողմանի քննութեան և նպատակայարմար մշակութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏՊԱԳՐՎԱԾ ԵՐԳԵՐԸ

«Մշակի» երեկվայ համարի մէջ կարդալով «Երգերի հրատարակութեան» մասին առաջնորդողը, ես յիշեցի մի շարք դէպքեր, որոնց ականատես էի եղել Պարիզում։ Հրապարակների վրա, փողոցների բերանը՝ մարդիկ հաւաքված են, երկու սեռից, ամեն տարիքի, ամեն դասակարգից. Երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ, ծերեր ու երեխաներ, բոլորակ կազմած են ու կենտրոնում ժողովրդական շրջիկ նուագածուներ, ջութակի, ֆլէյտի կամ որ և է ուրիշ երաժշտական գործիքի ընկերակցութեամբ մի երգ են հնչեցնում։ Ժողովուրդը, հաւաքված ամբոխը լուռ նայում է. ոմանք, եթէ եղանակին արդէն ծանօթ են, իրանց քթի տակ մռմռացնում են երգը։ Ձայները դադարում են մի առ ժամանակ ու նուագածուներից մէկը՝ հինգ կամ տասը սանտիմի փոխարէն թերթեր է ցրվում հանդիսատեսներին։ Երաժշտութիւնը դարձեալ սկսվում է ու այս անգամ հարիւրաւոր բերաններ, իրանց բաժանված թղթի վրա գլխաւոր ձայնակցում են երգիչներին ու երգը նախ՝ դանդաղ ու վարանկոտ, քիչ յետոյ աւելի վստահ ու արագ բարձրանում է, լայնանում է, ծովանում է միապաղաղ արտասովոր կոչի նման, անզուսպ փոթորկված աղաղակի պէս պայթում է, դէպի համախմբումը քաշելով նոր անցորդներ, նոր հետաքրքիրներ։

Ահա թէ ինչպէս են տարածվում ժողովրդական երգերը Եւրոպայի մէջ։ Ժողովրդական բանաստեղծների խօսքի վրա, ժողովրդական աշուղների յարմարեցրած եղանակները, նոր երգերը մի շաբաթ չը անցած արդէն ժողովրդի սեփականութիւնն են դարձած։ Գործաւորը, գործաւորուհին՝ հասարակաց պարտէզների մէջ, աշխատանքի գնացած ու գործից վերադառնալու ժամանակ, մինչև չրթունքների վրա ունի նոր երգը ու գրպանի մէջ՝ երգի նօտերը։ Տպագրված թերթերի շնորհիւ նոր եղանակը թռչում է ոչ միայն մայրաքաղաքի ամենախուլ անկիւնները, այլ և գաւառները, գիւղերը։ Ու նոր եղանակներ տարածվում են ոչ միայն արագ, այլ և հարազատ, անաղարտ։

Եւրոպայի մէջ, այս կերպով հասարակ ժողովուրդը թէ իր երգերի պաշարն է ճոխացնում, այսինքն իր յոյզի, ուրախութեան, ինչպէս և վշտութեան և տխրութեան վայրկեանների ընկերները բազմացնում է և թէ զարգացնում է իր երաժշտական ճաշակը, ստանում է գեղարուեստական դաստիարակութիւն, պատրաստութիւն՝ հասկանալու երաժշտութեան վարպետների աւելի բարդ գործերը։

Մեր մէջ է միայն, որ ինչպէս ամեն բան, ժողովրդի երաժշտական դաստիարակութիւնը կատարվում է խառն, անկանոն ու առանց մէթօդի...

Եւրոպայի մէջ երբէք երևան չէ գալիս չը տպագրված, չը նօտագրված ոչ մէկ եղանակ։ Մեր մէջ եղանակները սարի գլխին աճած փափուկ, նկարագեղ, անկեղծ ծաղիկների պէս ծիլ են արձակում ու նրանց պէս էլ տանից խնամոտ ձեռքերի մեռնում են։ Մեռնում են այլանդակված, աղարտված, առանց որ և է հետք ձգելու։

Ահա ինչու մեր ժողովրդական երաժշտութիւնը աղքատ է, և ինչ որ աւելի ցաւալի է՝ կեղծ, արուեստական ու մեր ժողովրդի գեղարուեստական կրթութիւնը—շատ թերի։

«Մշակի» առաջնորդողը՝ շօշափելով «Երգերի տպագրութեան» հարցը, անյետաձգելի մի պահանջի արձագանքն է հանդիսանում։

Անհրաժեշտ է, որ ձեռնհասները, այդ գործին նուիրվածները, ոչ միայն մինչև հիմա գոյութիւն ունեցող եղանակները նօտագրեն, այլ և միջոցներ ձեռք առնեն, որպէս զի նոր երգերը հրապարակ գան ձայնագրված։

Տիգրան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

„Բանբեր Գրականութեան և Արուեստի“. Գիրք առաջին։ Խմբագիր՝ Ն. Ադոնց, հրատարակիչ՝ Ա. Միլիքեան։ Պետերբուրգ, 1903։

—

(Շարունակութիւն)

Նոր ուղղութիւնը—անուանեցէք նրան ժողովրդական թէ գաւառական—մի աչքի ընկնող երևոյթ է Թիւրքահայոց գրականութեան մէջ և, ինչ ասել կուզի, արժանի է ամեն համակրանքի։ Տարաբախտաբար, առ այժմ դեռ շատ զօրեղ չէ այդ ուղղութիւնը, առ այժմ աչքի ընկնող տաղանդաւոր գործեր շատ չը կան, որ կարողանան աւելի ազդու միջոցներով պաշտպանել ժողովրդական գրականութիւնը, նուաճել հրապարակը, մի յեղափոխութիւն կատարել գրողների հասկացողութեան մէջ։ Մենք տեսնում ենք միայն մի ազնիւ և շատ համակրելի սկզբնաւորութիւն։ Եւ եթէ գաւառական գրողները տոկուն ու անյողդողդ լինեն, եթէ նրանք կարողանան գործով ցոյց տալ իրանց ուղղութեան գերազանցութիւնը, այն ժամանակ երևոյթը, անշուշտ, գնալով լայն տեղ կը բռնէ և հետզհետէ կը գրաւէ ընթերցող հասարակութեան ուշադրութիւնը։

Ահա գաւառական այդ գրականութեան նմուշներից մէկն է «Բանբերի» մէջ տպված «Սև հաւը կանչեց»-ը։ Գ. Զարդարեանցի այդ գործը մենք կարդացինք մեծ հաճոյքով։ Ի՛նչ որ ուրիշ համ ու հոտ է տալիս այդ գաւառական պատկերը։ Նկարագրված է Թիւրքահայի կեանքը մաշեցնող պանդխտութեան հետևանքներից մէկը։ Երկու եղբայրներ են. մէկը, Սիմոնը պանդխտութեան մէջ է, միւսը, Նիկօն, նստած է տանը, գիւղում։ Հեղինակը լաւ նկարել է մանաւանդ Նիկօին։ Գիւղացի տեսլով, չը պէտք է հասկանալ թէ ամեն մի գիւղացի հրեշտակ է, իդէալական, մաքուր մի մարդ է։ Նիկոն մի հրէշաւոր տիպ է. գիւղի այդ չարագործը շատ հնուց մեղքեր ունի և ժողովուրդը նրանից ազատվելու համար ուրիշ միջոց չէ գտել, բայց միայն դարձնելով նրան գիւղի պաշտօնական անձն, «խօջաբաշի»։ Նիկօի պէս մարդը, ի հարկէ, կանգ չի առնի ոչ մի սուրբ հասկացողութեան առաջ։ Եւ նա սկսում է ապրել իր եղբօր կնոջ, իր հարսի հետ։ Այդ եղեռնագործութեան հանգամանքները շատ գեղեցիկ կերպով են նկարագրված։ Ընտանեկան յարկի տակ կատարվում է մի զզուելի գործ։ Ո՞ւմ մեղադրել. հարսի՞ն։ Բայց հարսը մի մարդ է, որ թողնված է մենակ, երեսի վրա. տարիներով նա իր ամուսնու երեսը չէ տեսնում, զգում է, որ կարող էր այդ ամուսնու հետ քաղցած ապրել և երջանիկ լինել։ Մի՞թէ հասկանալի չէ այդ խեղճ մարդու սիրտը։ Նա զգում է որ ընկած մի կին է, զգում է որ սոսկալի յանցանք է կատարում։ Բայց մի կողմից հրէշ տագրը, միւս կողմից իր անօգնական մենակ դրութիւնը...

Գեղեցիկ կերպով նկարագրված է և այդ հարսի սկեսուրը։ Պառաւը հասկացել է, որ իր տան որբութիւնը պղծվում է. սարսափահար է խեղճը, չը գիտէ ինչ կարող է անել և ինչպէս բռնկան է. դիմում է աղօթքին։ Ահա նրա խնդրուածքից մի կտոր.

«Տէր Ցիսուս Քրիստոս, ես խալըցուր ընծի աս ցաւերէն, ես կէնոնց սրտին դղջում տուր, ալ էրածնին չի մնայ... չուտով ըլիմ, Ցիսուս, պատիժ պատուհասէդ պահէ մեզ... դարձի բեր, ծուռ ճամբաներէն ետ դարձուր էնոնք... իմ խօսք չեն լսեր, մարդոցմէն չեն ամչնար... Աստուած, քու ահէդ ու երկիւղդ էլ մի հաներ էնոնց սրտէնս...

Աղէտալի դրութիւնը դրամայի է փոխվում, երբ պանդխտութիւնից վերադառնում է Սիմոնը։ Բացվում է զարհուրելի գաղտնիքը և բացողը անհաւատարիմ կինն է, որ պատմում է ամուսնուն նրա եղբօր արարքը։ Խեղճ պանդուխտը փախչում է իր արատաւորված օջախից, փախչում է իր անպատւութիւնից. բայց դատաստան ու արդարութիւն ոչ մի տեղ չի գտնում։ Եւ քարուքանդ դարձած մի ամբողջ տուն։ Նիկօն անձնասպանութիւն է գործում, նրա գօհը, ինչպէս մի պղծված կին, ընկնում է փողոցները, իսկ երբ մեռնում է և պառաւը, Սիմոնի երեխաները մատնվում են մի զարհուրելի դրութեան։ Նրանք որբեր են, թէև ունեն կենդանի ծնողներ, նրանք մի անտակ մօր զաւակներ են։

«Սև հաւը կանչեց այդ ընտանիքին վրայ», այս խօսքերով է հեղինակը վերջացնում իր գեղեցիկ պատմուածքը, որ խոր տպաւորութիւն է թողնում նախ և առաջ իբրև իրական պատկեր, իբրև կեանքի վաւերագիր։

Սխալված չէին գաւառացի գրողները, երբ պնդում էին, որ գրականութեան կեանքը ժողովրդի կեանքին մօտենալն է։ Աւելի լաւ ապացոյցներ պէտք է որոնել, երբ կայ մեր առջև այս գիւղական դրամայի պատմութիւնը։ Ցանկալով Թիւրքահայ նոր գրողներին կատարեալ աջողութիւն այս ուղղութեան մէջ, մենք կը կամենայինք միայն մի փոքրիկ նկատողութիւն անել։ Գ. Զարդարեանի այս գրուածքի մէջ տիրապետում է պօլսական ուսուցիկ, ճարտասանական ոճը, որ խճողված է պարզութիւնը աղարտող կուտակումներով։ Հեղինակը մոռացել է, որ իր սեփական դատողութիւնները չը պէտք է տանէ ընթերցողին, թէ ինչ են իր գործող անձինք, այլ գլխաւորապէս կեանքը, մարդկանց խօսակցութիւնները ու գործողութիւնները։ Մօտենալով ժողովրդի կեանքին, պէտք է մօտենալ և նրա լեզուին, այդ լեզուի պարզ, հարազատ ձևերին։ Սա շատ կարևոր հարց է։ Դուք ըմբռնել էք կեանքի ահագին նշանակութիւնը,—այդ պատիւ է բերում ձեզ։ Բայց պէտք է մտածել և այդ կեանքի արտայայտութեան ձևի մասին։ Լեզու է հարկաւոր, որ պատկերացնէ կենդանի, հարազատ գոյներով։ Գ. Զարդարեանը ունի այդ լեզուի նմուշները իր պատմուածքի մէջ, բայց մենք չենք խօսում գաւառական բարբառի մասին, որ գործ է ածված խօսակցութիւնների մէջ, այլ ի նկատի ունենք գրական լեզուն՝ մօտեցած ժողովրդական լեզուի ձևերին և հարազատութեան։

Բացի պ.պ. Արփիարեանի և Զարդարեանի գրուածքներից՝ «Բանբերի» մէջ կայ և մի երրորդ պատմուածք Թիւրքահայոց լեզուով—«Ճաճկին զամբիկը», հեղինակութիւն Գնէլի։ Բայց այդ գրուածքը, որ վերցրած է քրդական կեանքից, թոյլ է իբրև գեղարուեստական գործ։ Չը մոռանանք յիշել, որ բելլետրիստիկայի բաժնում տպված է և պ. Փափազեանի «Դատաւոր» վէպիկը։

Մի քանի խօսք էլ պատկերների մասին։ Ինչպէս յիշատակեցինք, «Բանբերը» բաւական թւով պատկերներ է տուել իր այս գրքում։ Դրանց մեծ մասը նոյնպէս դեկադենտա և սիմբոլիստ ուղղութեան է պատկանում։ Պատկերներին նուիրված յօդուածի մէջ փառաբանված են մի քանի նկարներ, որոնք, սակայն այնքան մեծ տպաւորութիւն չեն թողնում նայողի վրա։ Երևում է, որ դեկադենտութիւնը հասկանալու համար առանձին սեռակ տրամադրութիւն է հարկաւոր։

Վերջացնելով մեր խօսքը գրական այն նոր հանդէսի մասին, մենք մի անգամ էլ ամբողջ սրտից ողջունում ենք նրա երևան գալը, ցանկանում ենք որ նա շատ տարածվի և միջոցներ տայ խմբագրութեան աւելի հարուստ, կանոնաւոր կերպով հրատարակելու «Բանբերի» գրքերը։ Մեր ցոյց տուած գրուածքները վկայում են, թէ որքան մեծ ուշադրութեան է արժանի նոր հանդէսը։ Ով ուզում է ունենալ գեղեցիկ հրատարակած, խնամքով, հմտութեամբ կազմված ժողովածու, թող ձեռք բերէ «Բանբերը»։ Մի և նոյն ժամանակ յոյս ունենանք, որ պ. Ադոնց ապագայում այնքան չի հրապուրվի դեկադենտութեամբ և փոխանակ մօդայի ուղղութիւններին խունկ ծխելու, կաշխատէ ամեն միջոցով ժողովրդի ընթերցանութեան համար մի պիտանի և օգտակար գործ տալ։

Լ.

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԶՆՈՒՄ
(Նամակ Նոր-Բայազէտից)

—

Ընտանեկան կրթութիւնն այն աստիճան ընկած դրութեան մէջ է գտնվում մեզանում, որ անհրաժեշտութիւն է զգացվում յաճախ մտածող լինել այդ մասին իրողութեան վրա։ Այն հանգամանքը, որ յառաջ է գալիս գաւառական ընտանեկան կեանքի թոյլ կողմերը, գիծը ունի տպաւորել կատար չէ։

Ձենք կարծում, որ ամբողջ Կովկասում լինի մի ուրիշ անկիւն, որտեղ երեխաները այն աստիճան կրթուած, վայրենացած հոգնած են և բնութ ... ունենային, որքան մեր Նոր-Բայազէտի երեխաներն են։ Նրա մարդու վրա նրանց վարմունքը մի առանձին արջաւորութիւն է թողնում. նրանց լեզուն խօսքերը, անպատշաճ հայհոյանքը, անմիտ սրախօսութիւնները, անամօթ մտածելութիւնները մեծ զարմանք են պատճառում։ Մի խօսքով մարդ պէտք է ականջները փակած անցնէ այն փողոցով, որտեղ կանգնած են դիցուք մի 2—3 երեխաներ։ Ուղղակի բառեր չենք գըտնում արտայայտելու կամ բացատրելու նրանց հրէշաւոր սովորութիւնները... Մենք գիտենք երեխաներ, նոյն իսկ 10—12 տարեկան պատանիներ, որոնք չատերի աչքի առաջ, հարևանների ներկայութեամբ՝ հայհոյել են իրանց ծնողներին անգամ, և մինչև իսկ քարերով խփել են մօրը, քրոջը, եղբօրը և այլն։ Գիտենք նաև երեխաներ, որոնք անգործ թափառելով փողոցներում, յաճախ տանից տանը ճաչելու, ջէբները հաց ճխտած՝ օրն ի բուն տնից են կտրնում գետերի ափերում, օրը 4—5 անգամ չորհան լինում—լողանում, անցնում են բաղարը, մրգեր փախցնում վաճառանոցից, գողութիւն սովորում և մինչև վերջը վարժվում են կաւարպրութեան մէջ։ Իսկապէս՝ մեր մատաղ սերունդը, որը ապագայ հասարակութիւն է կազմելու մեզ համար, ընտանեկան կրթութեան բացակայութեան պատճառով, այսօր մեր առաջ ներկայացնում է փողոցային կեանքի չկօլայով վարժված մի անպատակա դասակարգ, որից գուցէ հնար չը լինի լաւ բան սպասել։ Մեր ծնողները, յոյս չունենալով ընտանեկան կրթութեան կամ սեփական դաստիարակութեամբ մի որոշ ուղղութիւն տալ մատաղ սերունդին, ամեն բան սպասում են ուսուցչից։ Բայց իրաւացի՞ է դա։

Գ. Սինանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Правительственный Вѣстникъ»-ում տպագրված է հետևեալը. «Օգոստոսի 29-ին, երեկոյեան, Գոմէլ քաղաքի շուկայում, մի գիւղացու և առևտուր անող մի հրէուհու մէջ կռիւ ծագեց, որ շուտով փոխվեց կատաղի կռւի հրէաների և ռուսների մէջ։ Կարգը վերահաստատելու ժամանակ՝ հրէաների ամբոխի միջից քարեր գցվեցին ոստիկանական պաշտօնեաների վրա և գնդակ արձակվեց ատըրճանակից, որին ոստիկանական պաշտօնեաները պատասխանեցին գնդակներ արձակելով օդի մէջ։ Կռւի ժամանակ մի ռուս դանակի մահացու հարուած ստացաւ մի հրէայից՝ պարանոցին, մի հրէայ գնդակի թեթև վէրք ստացաւ և 7 հոգի վիրաւորվեցին քարերով։ Սեպտեմբերի 1-ին, կէսօրվայ ժամանակ, անկարգութիւնները վերսկսվեցին։ Ռուս բանւորները, վրէժ լուծելով օգոստոսի 29-ին իրանց հասցրած վիրաւորանքի համար, անկարգութիւններ արին և սկսեցին քանդել հրէաների բնակարաններն ու խանութները։ Հրէաների հետ ունեցած ընդհարման ժամանակ երկու կողմից էլ վիրաւորվեցին մի քանի տասնեակ մարդիկ։ Կարգը վերականգնելու համար՝ անկարգութիւնների տեղը կանչվեցին զօրքեր, որոնց հրէաները դիմաւորեցին հրացէնք արձակելով և այս հանգամանքը ստիպեց զօրքին զէնքի դիմելու, որից յետոյ ամբոխը ցրվեց և կարգը երեկոյեան դէմ վերականգընվեց։ Այն տեղեկութիւններով, որ ժողովեց Մօգիլէվի նահանգապետը անկարգութիւնների տեղը հասնելուց յետոյ, քաղաքային հիւանդանոցներում բժշկվում են վիրաւորվածներից՝ քրիստոնեաներ 5 հոգի և հրէաներ 9 հոգի. սպանված են՝ քրիստոնեաներից 4 և հրէաներից 2 հոգի։—Ստացված լրացուցիչ տեղեկութիւններին նայելով, Գոմէլ քաղաքում անկարգութիւնները դադարեցնելու ժամանակ, սեպտեմբերի 1-ին տեղական հրէայ բնակիչները, զինուորված դանակներով, խանչալներով և ատրճանակներով, դիմադրութիւն էին ցոյց տալիս զօրքին, որ չէր թողնում նրանց կռուելու քրիստոնեաների դէմ, և հրացէնք էին արձակում զինուորների վրա տներից և ցանկապատերի ետեւից։ Ախալցխեան հետևակ գնդի 6-րդ րօտայի Ֆէլդֆէբէլը դանակի վէրք ստացաւ մի հրէայից պարանոցին այն ժամանակ, երբ կամենում էր ձերբակալել մօտիկից նրա վրա հրացէնք արձակող հրէուհուն, որ կարողացաւ թաքնվել։ Կռւի ժամանակ, ինչպէս նաև զօրքի միջոցով անկարգութիւնները դադարեցնելիս ընդամենը սպանված են 4 քրիստոնեայ և 4 հրէայ, վիրաւորված են 7 քրիստոնեայ և 8 հրէայ, որոնցից մէկը մեռաւ։ Մինչև այժմ քանդված տների ու խանութների յայտնի դարձած թիւը 200 է։ Ձերբակալված են 68 անձինք, որոնք մասնակցել են անկարգութիւններին։ Գոյքի կողոպտման դէպք տեղի չէ ունեցել. հանգստութիւնը քաղաքում պահպանվում է զօրքերով։ Զօրքի գլխաւորների և դատաստանական պաշտօնեաների վկայութեամբ, ոստիկանութեան գործողութիւնները անկարգութիւնները ճնշելու ժամանակ անբասրելի էին, և միայն շնորհիւ ոստիկանապետի արած կարգադրութիւնների՝ անկարգութիւնները սահմանափակվեցին համեմատաբար չնչին շրջանի մէջ և չը տարածվեցին ամբողջ քաղաքում։ Անկարգութիւնների պատճառը, ազգաբնակութեան բարեմիտ մասի ընդհանուր կարծիքով, տեղական հրէաների վերին աստիճանի ճնշամական և սպառնական դիրքն էր, որ նրանք բռնել են դէպի քրիստոնեաները։

—

Սեպտեմբերի 9-ին, Թիֆլիսի դատաստանական պալատում քննվում էր Տաթևի Վանքի վէճը գանձարանի հետ մի քանի կտոր հողերի վերաբերութեամբ, որոնք գտնվում են Լծէն, Դաստակերտ, Աղքեանդ և Խոտախասիկ գիւղերի շրջանում։ Պալատը քննելով գործը, որ վերաբերում էր լրացուցիչ հողերի մասերի սեփականութեան խնդրին, վճռեց վէճը Տաթևի վանքի օգտին։ Դատաստանական վճիռը պաշտօնապէս կը յայտարարվի մի ամսից յետոյ, նոյեմբերի 9-ին։

—

Պարսկաստանի մեծ վեզիր Սադրազամը, որ նորերս պաշտօնանկ եղաւ, այս օրերս անցնելով Ռաշտի վրայով Բագու, Բալաջար-Վոլոչինսկ ճանապարհով մեկնեց Եւրոպա։

—

Մեզ հաղորդում են, որ նորերս Ֆրանսիայից ուղարկված կաթոլիկ զանազան միաբանութիւններ սկսել են հաստատվել մեծ խըմբերով Կիլիկիայում, բանալ այդտեղ դպրոցներ, վանքեր և զանազան հաստատութիւններ։ Այդ միաբանութիւնների նպատակն է գործել հայերի մէջ և պրօպագանդա անել ի նպաստ կաթոլիկութեան։ Սսի Տէր-Սահակ կաթողիկոսը տեղեկագրելով այդ մասին ամենայն հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսին, խնդրել է հրահանգ տալ իրան, ասելով, որ նա անկարող է ոչ և է կերպով մաքառել կաթոլիկ միաբանութիւնների պրօպագանդայի դէմ, քանի որ նրանք ունեն ահագին հարստութիւն իրանց ձեռքում, իսկ Սսի հայոց կաթողիկոսութիւնը զուրկ է որ և է միջոցներից։

—

Առաջիկայ 1904 թւականին, ինչպէս յայտնի է, ամերիկական Միացեալ-Նահանգների Սան-Լուի քաղաքում տեղի կունենայ համաշխարհային ցուցահանդէս։ Հոգալով այն բանի մասին, որ գիւղատնտեսական ռուսական բաժինը այդ ցուցահանդէսում կազմված լինի լիակատար կերպով՝ երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան երկրագործութեան դէպարտամէնտը դիմել է կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան՝ խնդրելով մասնակցել Ս. Լուի ցուցահանդէսին և աշխատել, որ կովկասեան գիւղատնտեսներն ևս մասնակցեն նրան։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Ղարայազի շրջակայքում բամբակը, խաղողը և մի քանի մրգեր վատ են զարգանում այն պատճառով, որ օդի ջերմութեան աստիճանը իջել է զգալի չափով։

—

ՄՈԶԴՈԿԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 31-ին, Զարիֆեան ամուսինները մասնակցութեամբ տեղիս սիրողների՝ խաղացին «Թագի համար» պիէսը։ Մասաբը քիչ աւելի լաւ էր, քան նախընթաց երկու ներկայացումներինը։ Խաղը բաղդատածից աւելի լաւ էր։ Պատրաստում են չորրորդ և վերջին ներկայացումը տալու։ Մըտադիր են խաղալ «Կրքի զոհերը», Վ. Տիրացեանի հեղինակած դրաման։

—

ՆԵՐՔԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Մեր գիւղից եօթ վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Տանակերտ գիւղում՝ մի ցաւալի դէպք է պատահել։ Դունիա գիւղացի մի քսան-տարեկան Թուրք՝ Ալլահվերդի անունով՝ բըռնաչարում է տանակերտցի Գ. Օ.-ի չորս տարեկան որդուն։ Երբ մայրն իր որդուն փընտռում է, մտածելով մի գուցէ ընկած լինի գետի մէջ, տեսնում է իր որդուն և Ալլահվերդուն մի այգու մէջ, անմիջապէս հարայ է կանչում. Ալլահվերդին փախչում է, մայրը տուն է բերում իր թուլացած որդուն և ուղարկում բժշկի մօտ. չարագործին բռնում են հետեւեալ օրը»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԱՆՑՔԵՐԸ

I

Պարսկաստանի մեծ վեզիր Միրզա-Ալի-Ասկէր-խան-Էմին-Սուլթանի և վերջին տարիներս Աթաբէկ-Ազամի պաշտօնանկութիւնը իր վրա է գրաւել այժմ եւրոպական և ռուսաց մամուլի լուրջ ուշադրութիւնը։

Աթաբէկ-Ազամը յայտնի լինելով իբրև ջատագով ռուսասէր քաղաքականութեան, իբրև ներկայացուցիչ ռուսասէր կուսակցութեան, անկասկած, առաջին հարցը, որ ծագեցրեց նրա պաշտօնանկութիւնը այն է, թէ այսուհետև ինչ քաղաքականութեան կը հետևէ Պարսկաստանը, թէ որ ազդեցութիւնը կը սկսէ այսուհետև տիրապետել,—ռուսականը դարձեալ, թէ անգլիականը, քանի որ նրա պաշտօնանկութիւնը պատրաստեց այն կուսակցութիւնը, որ յայտնի է իբրև հակամիտ անգլիասէր քաղաքականութեան։

Բագուի «Каспій», Թիֆլիսի «Кавказъ» և «Շարքի-Ռուս» լրագիրները արդէն մի քանի յօդուածներ նուիրելով այդ հարցին, աշխատեցին ամեն մէկը, իր տեսակէտով, լուսաբանել նրան։ Մասնաւորապէս Թուրք թերթը այն կարծիքն յայտնում է, որ Սադրազամի պաշտօնանկութիւնը ոչ մի ազդեցութիւն չի ունենայ Պարսկաստանի արտաքին քաղաքականութեան փոփոխութեան վրա։ Բացի դրանից, Թուրք թերթը պարզապէս վկայում է, որ Սադրազամի կառավարութիւնը վնասակար էր ամբողջ երկրի համար, որովհետև նրա կառավարութեան օրով պարսիկ ժողովուրդը հեծում էր ծանր հարկերի և տուրքերի տակ, որովհետև նա հրաւիրել էր օտարազգի (բելգիացի) պաշտօնեաներ, որոնք մի ծանր բեռն էին դարձել երկրի համար և, հետևաբար, նրա պաշտօնանկութիւնը իսկապէս մի բարի իրողութիւն է, որ Մուզաֆֆէր-էդդին Շահն արեց իր երկրին։ Գրեթէ նոյն կարծիքի է և «Каспій» լրագիրը։

Թէև դեռ մեզ չէ հասել եւրոպական, ինչպէս և ռուսական մամուլի արտայայտած կարծիքը Սադրազամի այս նոր պաշտօնանկութեան և նրա հետևանքների մասին, բայց մեզ շատ լաւ յայտնի է այդ մամուլի ունեցած կարծիքը նրա մասին, երբ նա ամենազօր և միահեծան կառավարիչ էր Իրանի։ Այդ կարծիքը բաժանվում էր երկու մասի. մի մասը համարում էր Սադրազամի կառավարութիւնը բարեբաղդութիւն և վերին աստիճանի օգտակար Պարսկաստանի համար, միւս մասը՝ համարում էր այդ կառավարութիւնը թշուառութիւն և ծայրայեղ չարիք ու վնասակար։ Չենք կարծում, որ պաշտօնանկութեան իրողութիւնը այդ երկու հակառակ կարծիքը արտայայտող բանակների ներկայացուցիչների տրամադրութեան մէջ որ և է փոփոխութիւն առաջ բերէ։

Մեզ թւում է և մեր կարծիքը հիմնված է Պարսկաստանի մեր սեփական ծանօթութեան վրա, մեր անմիջական ծանօթութեան վրա իրան Սադրազամի և պարսից գլխաւոր ու ղեկավարող քաղաքական շրջանների հետ—որ թէ Թուրք լրագիրը, թէ Բագուի լրագիրը և թէ եւրոպական ու ռուսաց մամուլի օրգանները դատում են լոկ տեսականապէս, առանց մօտիկից ծանօթ լինելու Պարսկաստանի բուն վիճակի և Շահի կառավարութեան ներքին հանգամանքների ու պայմանների հետ։

Մենք կաշխատենք աւելի ճշգրիտ գաղափար տալ Պարսկաստանում տեղի ունեցող դէպքերի մասին և իբրև արդիւնք այդ դէպքերի, Սադրազամի պաշտօնանկութեան ու նրա հաւանական հետևանքների մասին։

II

Նախ և առաջ պէտք է հաստատենք լոկ այն իրողութիւնը, որ Պարսկաստանի վիճակը մեծ փոփոխութիւններ է կրել Նասրէդդին Շահի մահից յետոյ. Ներկայ Մուզաֆֆէրէդդին Շահի օրով Պարսկաստանի տնտեսական և քաղաքական վիճակը նոյնը չէ, ինչ որ էր Նասրէդդինի օրով։ Եւ այդ զգալի փոփոխութիւնը առաջ է եկել համեմատաբար շատ կարճ ժամանակամիջոցում, 7—8 տարվայ ընթացքում։ Իրողութիւնը շատ պերճախօս գոյնով է ներկայանում. երբ Նասրէդդին Շահը մեռաւ, գանձարանում մնաց մեծ քանակութեամբ ոսկի և պարսից պետութիւնը ոչ մի պարտք չունէր, բացի անգլիացիներին կէս միլիօն ֆունտ ստեռլինգ պարտքը՝ ռէժիի խնդրի առթիւ։ Այսօր, բացի այն, որ թողված ոսկին սպառվեց, պետութիւնը 50 միլիօն պարտք ունի, ասում են Սադրազամի հակառակորդները, և սակայն երկրի մէջ որ և է տնտեսական, ֆինանսական, առևտրական բարգաւաճում տեղի չէ ունեցել։ Այս կէտը ամենամեծ յանցանքն է, որ պաշտօնանկ եղած Սադրազամի հակառակորդները բարդում են նրա վրա։

Բայց նախ պատմենք համառօտաբար այն ամենը, ինչ որ տեղի ունեցաւ Մուզաֆֆէրէդդին Շահի 7-ամեայ թագաւորութեան օրով։

Հ. Ա.

ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅՈՒՄ

—

Արտակարգ դատարաններ.—Թիւրքիան շատ է սիրում արդարութեան անունից խօսել, թէև նրա երկրում վաղուց արդէն չքացել է այդ արդարութիւնը։ Ամեն անգամ, երբ նրա մի որ և է վայրում խառնակութիւն, ապստամբութիւն է բռնկվում, նա իսկոյն դիմում է արտաքին ձևական միջոցների, որպէս զի ցոյց տայ իր հովանաւոր Եւրոպային, թէ կարգ ու կանոն է սիրում, թէ հպատակներին բարիք է կամենում։

Ահա այժմ էլ նա նոյն խաղը Մակեդոնիայում է խաղում։ Սուլթանական հրամանով Ադրիանօպոլի և Մօնաստիրի վիլայէթներում արտակարգ դատարաններ են հիմնված ապստամբներին դատելու համար։ Դրանց լիազօր իրաւունքներ են տրված. վճիռներն անբեկանելի են, ուստի և դատարանի անդամներ, իբր թէ, նշանակվում են անպայման արդարասէր և անաչառ մարդիկ։ Յիշեալ երկու վիլայէթներում այդ դատարաններն արդէն սկսել են իրանց գործունէութիւնը, իսկ մօտ օրերումս նոյնանման դատարաններ հիմնվելու են և Սալօնիկում ու Ուսկիւբում։

Եւ թիւրքական պաշտօնեաներն ամենքին աշխատում են հաւատացնել, թէ այդ դատարաններում միմիայն օրէնքն ու արդարութիւնն են ղեկավարելու, թէ անմեղներն անպայման ազատութիւն են ստանալու։

Բայց հաւատա՛լ արդեօք։

—

Թիւրքական մամուլը.—Վերջին տարիների ընթացքում Թիւրքիայում տեղի ունեցած արիւնահեղ անցքերը՝ հայկական կոտորածները և մակեդոնական ապստամբութիւնը եւրոպական մամուլի մէջ մի առանձին հոսանք առաջ ծեցին—հոսանք, որը թիւրքական ոսկիներից շլացած իրա համար նշանաբան դարձրեց Թիւրքիային պաշտպանելը, սուլթանի աւերիչ քաղաքականութիւնը գովաբանելը և ամեն մի շարժում արտաքին քարոզիչների ու խռովարարների գործ համարելը։

Այդ ուղղութեան մամուլի օրգանների շարքում դեռ հայկական կոտորածների ժամանակ շատ նշանաւոր դարձաւ Վիէննայի «Neue Freie Presse», որը շարունակ հայերին էր մեղադրում և Թիւրքերին արդարացնում և գովաբանում։

Այժմ այդ մի և նոյն թերթը իր անարդար ընթացքը շարունակում է մակեդոնացիների վերաբերմամբ։ Նրան մեծ անհանգստութիւն է պատճառել այն իրողութիւնը, որ Թիւրքիան չի կարողանում խեղդել ապստամբութիւնը, ուստի և աշխատում է նրան օգնութեան հասնել, փրկարար միջոցներ առաջարկելով։ Նա մեծ զայրոյթով է խօսում մեծ պետութիւնների դէմ, որոնք իբր թէ խանգարում են սուլթանին իր երկիրը խաղաղացնելու։ Նրան շատ մեծ յուզմունք է պատճառել նոյն իսկ այն լուրը, որ Ֆրանսիան զինուորական նաւ է ուղարկել Բէյրութ։

Կարելի արդեօք դրանից աւելի անբարեխըղճութիւն ու անարդարութիւն թոյլ տալ։ Ինչպէս յայտնի է, գրեթէ մի ամբողջ տարի է, որ Թիւրքիան ազատ—համարձակ արիւն է հոսեցնում Մակեդոնիայում, աւերել, կոտորել է տալիս մակեդօնացիներին, իսկ Եւրոպան՝ բաւականացել է միայն մի քանի բարենորոգումներ առաջարկելով, որոնք մինչև օրս էլ դատարկ բառեր են մնացել և ոչ մի արդիւնք չեն տուել։ Եւ դա «Neue Freie Presse»-ի կարծիքով խանգարել է նշանակում։

Բայց այդ դեռ բոլորը չէ։ Գերմանական թերթը վրդովւում է նոյն իսկ այն բանի դէմ, որ մամուլի մի մասը համակրանք է արտայայտում դէպի ապստամբները։ Այսպէս օրինակ, իտալական «Messeggero» թերթը իրերի ներկայ անել դրութիւնն աչքի առաջ ունենալով, առաջարկում է, որ Եւրոպան ակտիւ կերպով միջամտէ և Մակեդոնիայում կարգ ու խաղաղութիւն հաստատէ. իսկ «Jiornale de Italia» թերթը աւելի հեռուն է գնում և հաւաստում է, որ Իտալիան լուրջ կերպով քննում է այն հարցը, թէ օր առաջ ծովային ու ցամաքային զօրքեր ուղարկէ Ալբանիան գրաւելու և այնտեղից մակեդոնական գործերի վրա ազդելու համար։

Սակայն այդ տեղեկութիւնները աչքի փուշ են դարձել «Neue Freie Presse»-ի համար և նա մեծ բարկութեամբ է խօսում իտալական մամուլի հասցէին։ Եւ այդ բոլորը նրա համար, որպէս զի պաշտպանէ Համիդի կառավարութիւնը, բարձր պահէ նրա պրեստիժը։ Թող դրա համար զոհվի մի ամբողջ ժողովուրդ, թող ոտնակոխ լինի արդարութիւնն ու մարդասիրութիւնը։ Դա նշանակութիւն չունի թիւրքամոլ թերթի համար։ Այդպէս է նրա քաղաքական աստիճանը։

—

Աւերված Մակեդոնիան.—«Автономія» լրագիրը տալիս է Մակեդոնիայում և Ադրիանօպոլի վիլայէթում թիւրքերի կատարած աւերումների մի մանրամասն ցուցակ։ Մինչև սեպտեմբերի 1-ը այրված գիւղերի ընդհանուր թիւը 111 էր. վերոյիշեալ գիւղերում տների ընդհանուր թիւը 12,000-ից աւելի էր։ Ցուցակներից ճիշտ չէ երեւում, թէ իւրաքանչիւր գիւղի որ մասն է հրդեհված, որովհետև շատ գիւղերի մասին ասված է. «հրդեհված է, բայց ոչ բոլորովին», «հրդեհված է մասամբ»։ Ցամենայն դէպս ցուցակներից երեւում է, որ 65,000 մարդիկ, մեծ մասամբ ծերեր, կանայք և երեխաներ մնացել են անտուն ու անտէր. նրանց սովամահ է սպառնում։ Այդ խոշոր թիւը բացատրվում է նրանով, որ մակեդոնական գիւղերը շատ խիտ են բնակեցրած, շատ կան 200, 300, 400 տներ ունեցող գիւղեր։ Այդ ցուցակներից երեւում է, թէ որպիսի անխղճմտութիւն էր պահանջել սուլթանից, որ նա «ամէն հնարաւոր միջոցներ» ձեռք առնէ ապստամբութիւնը ճնշելու համար։ Թիւրքերը այդ խորհուրդը ցանկացան այնպէս հասկանալ, որ իբր թէ պետութիւնները խրախուսում են կոտորածները և աւերումները։ Այդ ժամանակ Եւրոպան ոչինչ չարեց՝ ներշնչելու Բ. Դրանը, որ նա աւելի մարդասէր վերաբերմունք ունենայ դէպի մակեդոնացիները։ «Indépendance Belge» լրագիրը, որը ընդհանրապէս բալկանեան գործերի վրա նայում է Թիւրքիայի գործնական շահերի տեսակէտից, մատնանիշ է անում այն անլսելի սխալ շրջանի վրա, որի մէջ գտնվում է Եւրոպան ապստամբութեան վերաբերմամբ։ Պետութիւնները կարական կերպով հասկացնում են կոմիտէտներին, որ վերջիններս եւրոպական ոչ մի միջամտութեան վրա չը պէտք է յոյս դնեն, մինչև որ ապստամբութիւնը չը դադարի, իսկ կոմիտէտները յայտարարում են, որ ապստամբութիւնը կարող է դադարել միայն եւրոպական միջամտութեամբ։

—

Գերմանիայի ընթացքը.—Շուտով Վիէննայում տեղի պէտք է ունենայ կոմս Գոլուխովսկու տեսակցութիւնը Բիւլովի հետ։ Աւստրօ-Ունգարիայի և Գերմանիայի արտաքին քաղաքականութեան ղեկավարները իրանց խօսակցութիւնների մէջ չեն կարող չը շօշափել և մակեդոնական հարցը։ «Frankfurter Zeitung» լրագիրը այդ առիթով նկատում է, որ Բերլինի կիսապաշտօնական լրագիրները ամբողջ անցեալ շաբաթ տարօրինակ լռութիւն էին պահում և միայն շաբաթվայ վերջը սկսեցին ապացուցանել այն կարծիքը, թէ գերմանական կառավարութիւնը մտքումն անգամ չունէր խրախուսելու Թիւրքիային, որ նա պատերազմէ Բոլգարիայի դէմ, որ Գերմանիան աշխատում է միայն խաղաղութիւնը պահպանել Բալկանների վրա, որ, ի հարկէ, հնարաւոր է միայն ապստամբութիւնը ճնշելով։ Այդպիսի բացատրութիւնները, լրագրի կարծիքով, տալիս են այն եզրակացութեան գալ, որ մի որ և է տեղ կասկածներ են ծագել, թէ գերմանական կառավարութիւնը աւելի ցանկանում է Թիւրքաց ամբողջութիւնը պաշտպանել, քան խաղաղութիւնը։ Լրագիրը սակայն հաւատացած է, որ Գերմանիան դիմադրութիւն չի ցոյց տայ Ռուսաստանին և Աւստրօ-Ունգարիային, եթէ այդ պետութիւնները պայմանաւորվեն նոր ծրագրի վերաբերմամբ՝ թիւրքական սնանկ վարչութեան վերջ տալու համար։ Գերմանիան կաշխատէ միայն նպաստել այն բանին, որ անհրաժեշտ փոփոխութիւնները որքան հնար է պակաս դիպչեն իրան՝ սուլթանի շահերին։ Ֆրանսիական նաւատորմի ուղարկելը և Պարիզից ու Լոնդոնից տարածված մի քանի ցուցմունքներ Անգլիայի և Ֆրանսիայի համերաշխ գործունէութեան վերաբերմամբ առիպում են լրագրին ենթադրել, որ այդ պետութիւններն էլ աւելի եռանդոտ միջոցների են սպասում Թիւրքիայի դէմ։ Այդ միջոցներից,—վերջացնում է լրագիրը,—հազիւ թէ կարելի լինի խուսափել այժմ, երբ կը հրատարակվեն Բիտոլիան վիլայէթում թիւրքերի կատարած գազանութիւնները։

—

Նոր սպառնալիք.—Եւրոպական լրագիրներին Կ. Պօլսից հեռագրում են հետեւեալը. «Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի դեսպանները կրկին սպառնական նամակներ ստացան մակեդոնական կոմիտէտից։ Նամակ գրողները սպառնում են օդը թռցնել ռուսաց և ֆրանսիական հիւպատոսութիւնները Մակեդոնիայում, եթէ շուտով տեղի չունենայ պետութիւնների միջամտութիւնը ի նպաստ մակեդոնացի քրիստոնեաների։ Նամակները յանձնվեցին արտաքին գործերի մինիստր Տէվֆիկ-փաշային՝ խնդրելով միջոցներ ձեռք առնել հիւպատոսարանները պաշտպանելու համար։

—

Ցոյց կամաւորներ.—Ցոյները հետզհետէ աւելի ու աւելի են աշխատում ցոյց տալ իրանց ջերմ թիւրքասիրութիւնը և ատելութիւնը դէպի ապստամբ մակեդոնացիները։ Թիւրքական «Malumat» լրագրի ասելով մօտ օրերս Փոքր-Ասիայի Հէմլիկ գիւղաքաղաքից 100 երիտասարդ յոյներ դիմել են սուլթանին և խնդրել, որ իրանց կամաւորներ ընդունեն մակեդոնացիների դէմ կռւող զօրքի մէջ։ Նրանց խնդիրը յարգված է և սեպտեմբերի 2-ին նոր կամաւորները ճանապարհ են ընկել։

Դա մի նոր փաստ է յոյների ազգային յատկութիւնները բնորոշելու համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Temps» լրագրին Սօֆիայից հաղորդում են, որ իշխան Ֆէրդինանդ և մինիստր-նախագահ Պետրով որոշել են յատուկ պատգամաւորութիւն ուղարկել Վիէննա, Բերլին, Պետերբուրգ և Կ. Պօլիս, որպէս զի աջողեցնեն խաղաղ կերպով լուծել կոնֆլիկտը։

—Թէկէրջէի մօտ թիւրք զինուորները անցել են բոլգարական սահմանը և յափշտակել ոչխարների երեք հօտ։

—Տեղեակ աղբիւրից հաղորդում են, որ բրիտական կառավարութիւնը հրամայեց Միջերկրական ծովի նաւատորմին ուղեւորվել Սալօնիկ։ Բալֆուրի մինիստրութիւնը այդ վճիռն ընդունեց մերձաւոր Արեւելքում բնակութիւն հաստատած բրիտանական հպատակների պահանջով։

—Վիէննայում գումարված միջազգային-պառլամենտական կօնֆերանսը իր վերջին նիստի մեծ մասը նուիրեց մամուլին, որի հասցէին միաժամանակ և ներբողներ էին շռայլում և պարսաւներ։ Գովաբանում էին մամուլը այն անձօգին ծառայութիւնների համար, որ նրա լաւագոյն մասը ցոյց է տալիս խաղաղութեան գործին, պաշտպանելով մարդասիրական գաղափարները և նպաստելով ազգերի մերձեցման գործին։ Սակայն գտնվեցան և ճառախօսներ, որոնք պարսաւ կարդացին մամուլին և այդ պարսաւին պատճառը նրանք բացատրեցին մի քանի կոնկրէտ փաստերով։ Նախ և առաջ յայտնվեց, որ 1900-ին Պարիզում գումարված միջազգային-պառլամենտական կօնֆերանսը յանձնել էր Բերնի իր Բիւրօին մշտական ... [illegible] սեղծել բոլոր երկրների մամուլի դաշնակցութիւն, այն դաշնակցութիւնների օրինակով, որոնց նպատակն է աշխատել յօգուտ խաղաղութեան. մամուլի այդ դաշնակցութիւնը պէտք է իր վրա պարտաւորութիւն յանձն առնէր պաշտպանել այդ շարժումը և բացատրել հասարակութեան ու ժողովուրդներին միջազգային քաղաքականութեան լուրջ խնդիրները։ Այդ առաջարկութիւնը ներկայացրվել էր մամուլի միջազգային այն կօնգրէսին, որ գումարվեց անցեալ տարի Բերնում, բայց կօնգրէսը շատ էլ պատրաստակամ ցոյց չը տուեց իրան զբաղվել այդ կարեւոր հարցով։ Մի այլ ճառախօս, կոմս Ապպօնի ունգարական պարլամենտի նախագահը, նոյնպէս յարձակվեց մամուլի դէմ անհանգիստ պատճառով։ Կոմս Ապպօնին մամուլի միջազգային դաշնակցութիւն ստեղծելու ծրագրի հեղինակն է, բայց մամուլը—ասաց նա, խէթ կերպով վերաբերվեց այդ ծրագրին. մի տեղ ասացին, որ մամուլը առանց այն էլ միշտ հանդիսանում է խաղաղութեան գաղափարի ջատագով, ուստի և առանձին դաշնակցութիւն ստեղծել այդ գաղափարի տարածման համար աւելորդ է, մի ուրիշ տեղ պատասխանեցին, որ խաղաղասիրական ամբողջ շարժումը համարում են անմիջական, ուստի և հարկ չեն տեսնում պաշտպանել այդ շարժումը։ Կոմսի յարձակումները մամուլի դէմ իր ճառի մէջ զայրոյթ առաջ բերին լրագիրների մէջ, որոնք խիստ ոճով քննադատում են նրա ճառը և հերքում նրա մեղադրանքները։ Այդ լրագիրները շատ կծու կերպով հեգնում են, ասելով, որ մամուլը ոչ թէ հակառակ է խաղաղութեան գաղափարի և խաղաղասիրական շարժման, այլ այն քաղաքական գործիչներին, որոնք լոկ փառասիրութիւնից դրդված և անձնական փառք ու պատիւ ձեռք բերելու նպատակով, երկար և ձանձրալի ճառեր են խօսում ի նպաստ խաղաղութեան, բայց պարլամենտներում, իբրև պարլամենտի անդամներ, չեն մերժում պատերազմական բիւջէտները, գործով նրանք պատերազմի ջատագով են, իսկ լոկ խօսքով՝ հակառակորդ։ Ահա այդպիսիներին ենք մենք ծաղրում, ասում են լրագիրները։

—Լաֆֆանի հեռագրական գործակալութիւնը Վիէննայից հետեւեալ յուզիչ լուրն է հաղորդում։ Նիշի սպայակոյտի սպաները վճռողապէս պահանջում են իրանց բանտարկված ընկերների արձակումը. նրանք աղդուապէս բողոքում են այդ ապօրէն միջոցի դէմ և պահանջում են, որ հրաժարեցրված զօրավար Ստնկովիչը չը յանձնէ հրամանատարութիւնը զօրավար Ջէնիչին, մայիսի 29-ի դաւադիրներից մէկին։ Գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Նիշի սպայակոյտը կը գայ Բելգրադ, եթէ նրա պահանջները չը կատարվեն. սպաները, անհասարակ, պէտք է գործեն թագաւորի ընդդէմ, եթէ նա քաջութիւն չունենայ հանդէս գալու արքայասպանների դէմ։ Արդէն եղել են անհնազանդութեան դէպքեր։

—«Daily News» լրագիրը հաղորդում է, որ Ադրիանօպոլի վիլայէթը ուղարկված ալբանացիները անխնայ կոտորում են այդտեղի ժողովրդին։ Յեղափոխականների գլխաւոր շտաբը ուղարկվում են մանրամասն տեղեկութիւններ ամեն մի գիւղում կոտորվածների թւի մասին։ Սօֆիայի անգլիական հիւպատոսը հաղորդում է, որ 300 ապստամբներ, որոնք անձնատուր են եղել թիւրքերին, ամենքը կոտորվեցին։

—«Revue d'Orient» լրագրի թղթակիցը Սարէվից հաղորդում է հետաքրքրական տեղեկութիւններ կաթոլիկ պրօպագանդայի մասին Բօսնիա և Հէրցօգովինա նահանգներում։ Այդ պրօպագանդան առաջ է բերել ազգաբնակութեան մահմեդական և յունադաւան մասերի մէջ ընդդիմադրութիւն և եղծել է մինչև այժմ ժողովրդի մէջ տիրած բարի համաձայնութիւնը։

—Անգլիական մեծ ազատամիտ լրագիրները, ինչպէս «Daily News», «Manchister Guardians», «Daily Chronicle» և այլն, վերջին երկու շաբաթվայ ընթացքում միաբերան պահանջում են անգլիական կառավարութեան եռանդուն միջամտութիւնը մակեդոնական գործերի մէջ, որպէս զի վերջ դրվի այն անտանելի դրութեան, որ այժմ թագաւորում է Բալկանեան թերակղզում։ Մինիստրական լրագիրները սակայն պաշտպանում են կառավարութեանը և գովում նրա ձեռնպահ մնալու քաղաքականութիւնը, թոյլ տալով որ պահպանվի «status quo» և կարգը վերականգնվի բացառապէս Աւստրիայի և Ռուսաստանի ձեռքով։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

9 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մեծ Իշխան Միխայէլ Նիկօլաեվիչի առողջական դրութիւնը օգոստոսի 30-ից մինչև սեպտեմբերի 8-ը քիչ լաւացել է։ Մարմնի կաթուածահար եղած կիսում շարժումները աւելի ուժեղ և հաստատուն են դարձել, ինքնազիտակցութիւնը լաւ է. քունը և ախորժակը՝ բաւարար։ Սակայն արդէն սեպտեմբերի 1-ից երեւցել է չնչողական ճիւղաւորութիւնների կատարը, որի պատճառով տաքութիւնը բարձրացել է։ Սեպտեմբերի 8-ին տաքութիւնը հասաւ մինչև 38, 8, իսկ 9-ի առաւօտեան իջաւ մինչև 36, 6։ Օգոստափառ հիւանդի ինքնազիտակցութիւնը այսօր բաւարար է»։

«Օրէնքների ժողովածուի» մէջ տպագրված է վրացիական էկզարխութեան եկեղեցական դրպրոցների կառավարութեան կազմակերպութեան մասին և այն, թէ Կիսլովոդսկ աւանը քաղաք է դարձրած։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Մարոէլի ամերիկական գլխաւոր հիւպատոս Սկիններ ուղեւորվում է Աբիսինիա զաղտնի միսսիայով։ Ենթադրում են, որ ճանապարհորդութեան նպատակն է առեւտրական դաշնագրի մասին բանակցելը։

ՍՕՖԻԱ։ Ապստամբների գլխաւոր բանակից ստացված զեկուցման մէջ ասված է, որ հակառակ թիւրքական այն տեղեկութիւնների, թէ Մօնաստիրի վիլայէթում հրոսակախմբերը ոչնչացրած են, դրանց կազմակերպութիւնը ամենալաւ կարգի մէջ է։ Ոչ մի հրոսակախումբ ցրված չէ. ընդհակառակը ապստամբների հետ ունեցած կռիւներում վիրաւորված են 1200 թիւրքական զինուորներ, որոնք ուղարկված են Բիտոլիայի հիւանդանոցը։

ՍՈՒԻԴԱԿ։ «Նոր Աշխարհ» կալուածքում, պատգամաւորութիւնների ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ իշխան Գօլիցինի պատուին հանդէս։ Ցնծութեամբ կարդացվեց Բէլօվէժից Թագաւոր Կայսրի ուղարկած հետեւեալ հեռագիրը. «Ողջունում եմ Ձեզ ուսաց գինեգործութեան օգտին ծառայող Ձեր արդիւնաւէտ գործունէութեան քառասնամեակի օրը։ Ուղարկում եմ ցանկութիւններ գիւղատնտեսութեան այդ նշանաւոր ճիւղի աշխատութիւնների ապագայ աջողութիւնների համար։ Նիկօլայ»։

ՕՐԵՕԼ։ Մեծ Իշխան Թագաժառանգի նուիրած փողը տրվելու է պրեմիա Օրլօվի նահանգի գիւղատնտեսութեան ամենալաւ կազմակերպութեան համար։ Ցուցահանդէսն այցելել են 40,000 մարդ։ Մուտքի տոմսակներից ստացված է 10,000 րուբլի։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Սերբիական հրոսակախումբը անցաւ սահմանը Պրեշեվօյի ուղղութեամբ։ Թիւրքերը յետ մղեցին նրան, երեք հրոսակների սպանելով։ Ֆեթթի փաշան այդ առիթով խիստ առաջարկութիւն արեց սերբիական կառավարութեանը։ Թիւրքերն աւելացրել են զօրքերի քանակութիւնը Հին-Սերբիայում։ Սերբիական կառավարութիւնը անհանգստացել է։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ 4 կամ 5 անգլիական զինուորական նաւեր հրաման են ստացել՝ որքան կարելի է մօտ գտնվել Սալօնիկին։ Նոյնպիսի հրաման ստացել են և 3 ֆրանսիական նաւեր։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը դիմել է թիւրքական դեսպանին մի յայտագրով, որի մէջ գանգատվում է թիւրքական զօրքերի սերբիական սահմանագլխում կենտրոնացնելու դէմ և պահանջում է նրանց յետ կանչել։ Հակառակ դէպքում նա ստիպված կը լինի համապատասխան միջոցների դիմելու։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Գլխաւոր հիւպատոս Սկիններին Աբեսինիա ուղարկելու առիթով հաղորդում են, որ Միացեալ-Նահանգները, որոնք միայն առեւտրական շահեր ունեն, այլ ես չեն ուզում անտարբեր ականատես լինել Աբիսինիայում տեղի ունեցող անցքերի վերաբերմամբ։

ՋԻՊՈՒՏԻ։ Խարրարի և երկաթուղու գծի միջև անիւային ճանապարհը բանալու ժամանակ Ռաս-Մակօնէնը մի ճառ ասաց, որով ցանկութիւն յայտնեց, որպէս զի Ֆրանսիան և Աբիսինեան միշտ միաբան ընթանան։

10 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ 1904 թւի օգոստոսի առաջին թւերին Բէրնում կը կայանայ նկարչութիւն սովորեցնելու վերաբերեալ երկրորդ միջազգային կօնգրէսը։

ՍՕՖԻԱ։ Վերջին օրերս Ադրիանօպոլից Բուրգասեան շրջանն եկած փախստականների թիւը անցնում է 10,000-ից։

ՄՕՆԱԿՕ։ Իտալական փոխ-հիւպատոսի քարտուղարը, որը գործերը վարում էր որպէս փոխ-հիւպատոսի ներկայացուցիչ, այսօր գտնված է իր բնակարանում մորթված։

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ։ Երեկոյեան կայացաւ կօշուտեան կուսակցութեան կօնֆէրէնցիան։ Վճռվեց պատգամաւորների ժողովը մացնել մի առաջարկութիւն, որպէս զի պատգամաւորների ժողովը դիմէ գահին մի ուղերձով, մատնացոյց անելով սահմանադրական օրէնքների խախտման վրա, որ կատարվել է զօրքին հրաման տալով և որպէս զի պատգամաւորների ժողովը յանձնէ յանձնաժողովին որքան կարելի է շուտ ներկայացնել այն ուղերձի նախագիծը, որի մէջ պէտք է մատնացոյց արված լինի, որ ամբողջ ազգը միաբան է սահմանադրութեան և դաշնակցական օրէնքների պաշտպանութեան գործում։

ԲԻԻՍԿ։ «Сибирская Жизнь» հաղորդում է, որ ամբողջ ճանապարհի վրա, Կեախտայից մինչև Ուրգէ, այրվում են անտառներ, սպառնալով հեռագրական սիւներին։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Երէկվայ ընտրութիւնների ժամանակ ընտրված են 72 չափաւորներ, 61—անկախներ, 2—արմատական կուսակցութեան չը պատկանողներ, 14—ազատամիտներ, 1—առաջադիմական և 1 սօցիալիստ։ Դեռ տեղի են ունենալու 9 վէրջ ընտրութիւններ։

ՑԻՆՏԱՈՒ։ Ամերիկական նաւախումբը հասաւ այստեղ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ելըզըի արքունիքում նորից տեղի ունեցաւ մինիստրների արտակարգ խորհուրդ։ Բ. Դուռը նոր հրամաններ ուղարկեց Սալօնիկի, Ադրիանօպոլի և Ուսկիւբի վալիներին և զինուորական իշխանութիւններին հրոսակախմբերի դէմ գործելու վերաբերմամբ, միայն այն պայմանով, որ պահպանեն խաղաղ բնակիչներին։ Այդ հրամանի մէջ նախազգու-

չացրած է, որ խուրաքանչիւր քաղաքացիական և զինուորական պաշտօնեայ, եթէ դիմադրութիւն ցոյց տայ սուլթանի այդ կամքութեանը, խստիւ կը պատժվի։ Բացի դրանից Բ. Դուռը հրամայել է վալիներին, մութեսարիֆներին և գայմագամներին շրջագայել նահանգները և բոլոր ազգաբնակութեանը հրաւիրել՝ կարգին լինելու, հպատակութիւն արտայայտելու և բնակութեան տեղերը վերադառնալու։

ԼՈՆԴՈՆ։ «Standard»-ին հաղորդում են Պարիզից, թէ այնտեղի քաղաքական շրջաններում խօսում են, որ երբ թէ Մարօկկօի հարցը ներկայումս Լամադօնի և Լօնդօնի ֆրանսիական դեսպանի քննութեան առարկան է դարձել։ Ինչպէս ենթադրում են, Ֆրանսիան պատրաստ է Տանժերի չէզոքութիւնն ընդունել և առաջարկել Անգլիային երաշխաւորութիւն այն դէպքում, եթէ վերջում Մարօկկօն ընկնի ֆրանսիական ազդեցութեան տակ։ Այդ բանը կանէ Ֆրանսիան, եթէ կարողանայ յուսալ, թէ խորհրդակցութեան հետեւանքը լինի Անգլիայի կողմից չը մասնակցելու մի ակտ։ Ֆրանսիան իր կողմից կանէր նոյնանման առաջարկութիւններ և Եգիպտոսի վերաբերմամբ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽԱՉԻԿ ՄԽԻԹԱՐ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամէն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 3 ր. (9 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամէն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 24 ր. (11 ժ. 22 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 44 ր. (9 ժ. 42 ր.)։

Փօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 18 ր. (10 ժ. 16 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 4 ժ. 25 ր. (5 ժ. 23 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 20 ր. (6 ժ. 18 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժամ 3 րոպէին)։

Ճամբորդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 1 ժ. 3 ր. (2 ժ. 1 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժ. 3 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 6 ժ. 51 ր. (7 ժ. 49 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 6 ժ. 58 ր. (7 ժ. 56 ր.)։

Փօստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 9 ժ. 23 ր. (10 ժ. 21 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 10 ժ. 51 ր. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 5 ժ. 8 ր. (6 ժ. 6 ր.)։

Ճամբորդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 10 ժ. 3 ր. (11 ժ. 1 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 10 ժ. 34 ր. (11 ժ. 32 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 3 ժ. 2 ր. 4 ժ.)։

Փօստատար գնացքը դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Երևան երեկոյեան 11 ժ. 32 ր. (12 ժ. 30 ր.), հասնում է Երևան 5 ժ. 14 ր. (6 ժ. 12 ր.), հասնում է Կարս 2 ժ. (2 ժ. 58 ր.)։

Փօստատար գնացքը Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 57 ր. (4 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալեքսանդրօպօլ երեկոյեան 7 ժ. (7 ժ. 58 ր.), Երևանից դուրս է գալիս 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 5 ժ. 11 ր. (6 ժ. 9 րոպէին)։

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑԻ

Ուսումն Մայրենի Լեզուի

դասագրքերը թոյլատրված են պաշտօնական իշխանութիւնից

Նոր լոյս տեսաւ

«ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ»

երրորդ գիրքը, չորրորդ տպագրութեամբ

Բարեփոխված և ճոխացրած

(Բաղկացած է 300 երեսից մեծ դիրքով)

Երրորդ և չորրորդ տարիների համար։

Գինն է 65 կ.

Գանձատը Կենտրոնական գրավաճառանոցում։ Գումարով գնողներին գրավաճառանոցը զիջում է 20%։ 3—6

Հարկաւոր է

Լօօ գիւղի ս. Աստուածածին եկեղեցու համար

ՄԷԿ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ներսիսեան դպրոցաւարտ, նաև գիտակ եկեղեցական արարողութեան՝ աշխատել ձայնով։ Պայմանների մասին դիմել՝ Сочи (Чер. Губ.) Господину управляющему имѣніемъ Варданэ: съ передачею Лоо, Алексану Трабезоньянцу. 2—4

Շաբաթ, սեպտեմբերի 13-ին, առաւօտեան 9 ժամին

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

կը կատարվի քննութեան մաղթանք և դպրոցական պարապմունքները կը սկսվեն։

1—2 Պաշտ. տեսուչ՝ Ստ. Մալխասեանց

Ֆրանսերէն դասեր

Տալիս է մի հայ օրիորդ, վերջացրած ժընէվի համալսարանը։

Դիմել՝ Вельяминовская ул. № 19. 1—15

Մի խնտելիգենտ

հայ ընտանիքում կամենում են մի գիշերօթիկ (нахлебникъ) աշակերտ պահել։ Հարցնել «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում (Дворцовая ул. д. Лалаева). 1—2

ԿՈՆՅԱԿԻ ԱՊԱՐԱՏ

Բոլորովին ՆՈՐ, ծախվում է ԿԷՍ գնով։ Հարցնել՝ Михайловск. просп., № 68, складъ дровъ Мамулова. 1—3

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Լ. Կ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Վերանորոգած է հիւանդների ընդունելութիւնը։ Առաւօտեան ժամը 9—2 և երեկոյեան 5—7։ Սօլօլակեցկայա և Սերգիեվսկայա փողոցների անկիւնում Միրզօեվի տանը, (մուտքը Սօլօլակսկայա փողոցից)։ (հ. չ. ե.) 1—6

ԺԸՆԵՎՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԻԶՈՒՄ ուսած մի երիտասարդ պատրաստ է վերցնելու

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ և ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Ցանկալի է առնում նոյնպէս բարձրագոյն կրթութեան համար արտասահման մեկնող երիտասարդներին քիչ ժամանակվայ ընթացքում ֆրանսերէնի հետ ծանօթացնել այնքան, որ նրանք կարող լինեն առանց դժուարութեան հետեւելու դասընթացքներին։

Դիմել՝ Բէլրուտօվսկայա փողոց, № 4, Քիշմիշեանի տունը։ 2—10

8-ՐԴ ԴԱՍԱՏԱՆ ՄԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ

պատրաստում է միջնակարգ դպրոցների համար աշակերտներ։ Վերցնում է և հայերէնի դասեր։ Կարող է և ապրել ընտանիքում։

Դիմել՝ Ջիգրաշէն եկեղեցու գաւթում, օր. ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆԻՆ։ 2—3

Կ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Շարունակում է հիւանդների ընդունելութիւնը։ Բժշկում և լցնում է հիւանդ ատամներ, շինում է՝ անդամահատված ծնօտների պրօթեզներ (резекціонные протезы), արուեստական ատամներ, քիթ և քիմք։

Ընդունում է առաւօտեան 9—2 ժ.
երեկոյեան 5—8 ժ.

Հասցէն՝ Երևանեան հրապարակ, տ. Գուրգենովի, Эриванская пл. д. № 2, надъ аптек. магаз. Кавк. Тов.

(չ. ո. կ.) 5—20

ՄԻ ԿՐԹՎԱԾ ՊԱՐՈՆ

ստանձնում է գրական աշխատանքներ—արտագրութիւն (հայերէն և ռուսերէն լեզուներով), սրբագրութիւն, գրքոյկների թարգմանութիւն ռուսերէնից։ Պատուէրները կատարվում են շուտ և մաքուր։ Հասցէն. Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոց—Յ. Ե.-ին։ Օտարերկրացիներն էլ գրաւոր դիմումները թող ուղղեն նոյն տեղը։ 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

որանով յայտարարում է, որ նրա դիւանատան մէջ 1906 թւի սեպտեմբերի 12-ին նշանակված է աճուրդ՝ կապալով տալու Քուռ գետի վրա բանող պարոմը Մուխրանսկայա փողոցի և Պեսկիի մէջ։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են կարդալ պայմանագիրը Ուպրավայի 4-րդ բաժանմունքում բոլոր լի օրերը, ժամի 9-ից մինչև 3-ը։ Փակ ծրարներ ընդունվում են մինչև աճուրդի սկիզբը։ Նախօրօք պէտք է ներկայացնել 1500 րուբլի գրաւական։ 2—2

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ ՀԻՆ ԳՐՔԵՐ

1) Նարեկ XVII դարու. գրչագիր, մագաղաթի վրա, մի գրչագիր պատկերով և ոսկեզօծ գլխատառերով. փոքրածաւալ—40 ր.

2) Գիրք սրբոյ Աւետարանին Փրկչին մերոյ Յիս. Քրիստ., ի Վենետիկ, 1685 թ.—10 ր.

3) Աստուածաշունչ (պարունակում է Գիրք Յոբայ, Սաղմոսաց, Առակաց, Եկղէսիաստեկեայ, Երգ Երգոց, Իմաստութեան, Մարգարէութիւնք և ամբողջ Աւետարանը) 1668 թ.—12 ր.

4) Մ. Խորենացի. Ազգաբանութիւն տոհմին Յաբեթեանց յօրինեցեալ ի Մովսէսէ Խորենացւոյ Կ'Ամստելօդամի, 1695 թ.—10 ր.

5) Բառգիրք Հայկազեան լեզուի. մի հատոր. Վենետիկ, 1769 թ.—5 ր.

6) Բառգիրք Հայկազեան լեզուի (փոքրագիր) 2 օրինակ, Վենետիկ, 1799 թ.—3 ր.

7) Հայելի Աստուածաշունչ Հին կտակարանի. Կ'Ամստելօդամ, 1718 թ.—1 ր.

8) Նոր կտակարան Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, Վենետիկ, 1710 թ.—1 ր.

9) Նարեկ XVIII դարու, Կ. Պոլիս—1 ր.

10) Նարեկ (պակասում է 14 երես), 1801 թ. 50 կ.

11) Շարական XVIII դարու, 2 օրինակ—1 ր.

12) Ն. Շնորհալի, Գիրք, որ կոչի ընդհանրական, Ս. Պետ. 1788—1 ր.

13) Գիրք պարապմանց սրբոյն Կիւրղի եպիսկոպոսի. XVIII դարու—1 ր.

14) Գիրք. Գրքուկս այս պատմէ նախ վասն գալստեանն Յիսուսի Երուսաղէմ և վասն չարչարանացն Նորա. Էջմիածին,—1710 թ.—1 ր.

15) Պատմութիւն վարուց սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի. Վենետիկ, 1749—1 ր.

16) Գիրք, որ կոչի Յիսուսորդի, արարեալ ի Ներսիսէ Կլայեցւոյ, Ս. Պետ. 1785—1 ր.

17) Գիրք, որ կոչի մեկնութիւն աղօթից արարեալ Երանելւոյն Խոսրովու Անձեւացեաց եպիսկոպոսի և այլ սրբ. վարդապետաց, XVIII դարու—1 ր.

18) Վիպասանութիւն Ամերիկոյ արարեալ ի Կալլիէյմեայ Ռօպերթսօնէ, Թրեստ, 1794—1 ր.

19) Խորենացի. Նախակրթութիւն հռետորական. Վենետիկ, 1796 թ.—1 ր.

20) Սաղմոս XVIII դարու—1 ր.

21) Ծարտասանութիւն բովանդակեալ ի հինգ գիրս (մի հատոր), Վենետիկ, 1775—1 ր.

22) Կոչումն ընծայութեան. բանք հաւատոյ և խրատք առ ընծայեալն ի խորհուրդ սուրբ աւագանին, 1781 թ.—1 ր.

23) Երգարանք և հոգեւորք քարոզք, Վենետիկ, 1704 թ.—2 ր.

24) Ժողովածու. Պատմութիւն նախահարցն սրբոց, այլ և Փրկչին մերոյ Յ.ի Ք.ի 1713 թ., ի Իստամպօլ քաղաքի—2 ր.

25) Քարոզք համառօտք եօթն կարգեան. Վրթանէս վարդ. Ասկերեանց, Վենետ. 1781—1 ր.

26) Գիրք Հարցմանց Սրբոյ Երանեալ սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Տաթեւացւոյն. Կ. Պոլիս, 1729—3 ր.

27) Մեկնութիւն սրբոյ Աւետարանին ըստ Մատթէոսի արարեցեալ և շարադրեցեալ ի Մխիթարայ վարդապետէ Սեբաստացւոյ, Վենետիկ, 1729 թ.—5 ր.

28) Մեկնութիւն Սաղմոսաց Դաւթի, յօրինեալ տեառն Մեծին Վարդանայ Բարձրաբերդեցւոյ. Ցամդարիան, 1797—1 ր.

29) Մեկնութիւն չորեքտասան թղթոյ Երանելւոյն Պօղոսի առաքելոյ. Վենետիկ 1806 Գաբրիէլ վարդ. Աւետիքեան—5 ր.

30) Աւգերեան. Բառարան համառօտ ի գաղղիականէ ի հայ և ի հայէ ի գաղղիական, 2 հատոր, 1817 թ.—3 ր.

31) Ստ. Նազարեանց, Վարդապետարան կրօնի—1 ր. 1855 թ. Յաղագս փորձական հոգեբանութեան, 1851 թ.—1 ր. Հանդէս նոր հայախօսութեան, 1857—1 ր.

32) Մ. Նալբանդեան (թարգմ): Թափառական հրէայ (3 որ.)—1 ր. Պաւղոս և Վիրգինիա 1 ր. և Դքսուհի Դէշեմբեռզ—50 կ.

33) Изповѣданіе христ. вѣры арм. церкви. Изд. Іосифа Аргутинскаго. СПБ. 1799—1 р.

34) Свящ. Артемій Аламдаровъ. Краткій Россійско-Армян. словарь М. 1851—50 к.

35) Чубовъ. Грузинско—Русскій словарь—2 р. 50 к.

Եւ այլ գրքեր։ Ցանկացողները դիմում են Մօսկվա, Ուս. Լազարեանցին. Б. Казахинскій пер. д. 32, кв. 4. Ծանապարհածախսը գնողի հաշւով։ Գինել կարելի է և վերադիր վճարով։ 4—5

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Թիֆլիս, Միքայէլեան փողոց, № 161.

Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 10-ին։ Դասընթացքը կիսամեայ է։ Մանկավարժական կազմը—լաւագոյն մասնագէտներից։ Կուրսերին կից կան ապրանքային մուզէյում, գրասենեակ և բիւրօ. ընդունվում են երկու սեռի անձինք։ Ծրագիրը—Ս. Պետերբուրգի կուրսերի նման։ Դասախօսութիւններ ապրանքագիտութիւնից, առևտրական տնտեսագիտութիւնից, հաշւապահութեան զանազան ճիւղերից—բանկային, երկաթուղային, պետական, խմիչքեղէնի արքունի վաճառման, գործարանային և այլն։ Խնդիրներ ընդունվում են մինչև սեպտեմբերի 10-ը կուրսերի դիւանատանը։ Միքայէլեան փողոց, № 161, առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև ժամի 1-ը և երեկոյեան 5—8-ը։

Հիմնադիր Ի. Բրօն Ֆօն Բրէնմէր։ 9—15

ե. հ. կ.

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական եւ նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշւապահութիւն $4^{1}/_{2}$ ամսում.

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշւապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական եւ նաւթագործական հաշւապահութիւն։ 2) Առևտրական թղթակցութիւն։ 3) Առևտրական թւաբանութիւն։ 4) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։ 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Ռէմինկտոնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատվել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար եւ հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 5 մինչև 7 երեկ.։ Պարապմունքները սկսվում են 1908 թւի սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կոպէկ։ (կ. ե. հ.) 18—25

Электропечатня Груз. Изд. Т—ва, В. Ванская ул.